

SZEGEDI TUDOMÁNYEGYETEM

Állam- és Jogtudományi Kar

DOKTORI ISKOLA

JUHÁSZ ANDREA ERIKA

A KÍNZÁS, AZ EMBERTELEN, A MEGALÁZÓ BÁNÁSMÓD

TILALMA A FOGVATARTOTTAKKAL SZEMBEN

PHD ÉRTEKEZÉS TÉZISEI

Témavezető: Dr. habil. Juhász Zsuzsanna

Szeged

2016.

Tartalomjegyzék

I. Az értekezés tárgya és célkitűzései	2
II. Az értekezés szerkezeti felépítése	4
III. Az értekezés módszertana, az alkalmazott kutatási módszerek	6
IV. Az értekezés tudományos eredményeinek összefoglalása	8
IV.1. A PPJE, az EJEE és az UNCAT megszövegezésének vizsgálata – azaz külön kategória-e a "kegyetlen bánásmód"?	8
IV.2. A fogvatartottakkal szemben megvalósuló kínzás, embertelen, megalázó bánásmód fogalmainak elhatárolása, és definiálása	9
IV.2.1. A tilalmazott bánásmódok elhatárolása	9
IV.2.2. A tilalmazott bánásmódok definiálása.....	11
IV.3. De lege ferenda javaslatok.....	11
IV.3.1. Megjegyzések a Bv. Szabályzat többszemélyes elhelyezésre vonatkozó szabályozásával kapcsolatban.....	11
IV.3.2. Honi bírói gyakorlat.....	13
IV.3.3. De lege ferenda javaslat a motozás honi szabályozásával kapcsolatban....	15
IV.4. Kritikai észrevételek az EJEB esetjogával kapcsolatban	16

I. Az értekezés tárgya és célkitűzései

A dolgozat témájaként az Emberi Jogok Európai Egyezménye (a továbbiakban: EJE) 3. cikkének vizsgálatát választottam, amely kimondja, hogy „Senkit sem lehet kínzásnak, vagy embertelen, megalázó bánásmódnak, vagy büntetésnek alávetni.” Azért választottam a nevezett cikk elemzését, mert az Emberi Jogok Európai Bírósága (a továbbiakban: EJB, Bíróság, strasbourgi testület) esetjogának tanulmányozása alapján látható, hogy a fogvatartottakkal kapcsolatban legtöbb alkalommal a Bíróság az EJE 3. cikkében szereplő tilalom miatt hozott elmarasztaló határozatokat. Másrésről álláspontom szerint az emberi jogok védelme egyre hangsúlyosabb szerepet kap, miképpen azt az EJB is számos ítéletében kifejezésre juttatta. Erre tekintettel, álláspontom szerint a nevezett 3. cikk kiemelt jelentőséggel bír.

Az emberi méltóság mindenkit, egyenlően, bármiféle megkülönböztetés nélkül megillet, azaz feltétlen érvényesülést kíván meg. Ehhez hasonlóan a kínzás tilalma is abszolút érvényű, és semmilyen körülmények között nem tehető kivétel alóla.

A dolgozat keretei között kizárólag a fogvatartottakkal szemben megvalósuló kínzás, embertelen, megalázó bánásmód tilalmának tanulmányozására szorítkoztam, ugyanakkor nem tértem ki a fogvatartottakkal szemben alkalmazott büntetés (pl. a tényleges életfogytig tartó szabadságvesztés-büntetés) vizsgálatára.

A dolgozat tárgyának jelentőségét és aktualitását alátámasztja, hogy a fogvatartottak jogainak, így többek között az emberi méltóság tiszteletben tartásának, az egyes visszaélések feltárásának érdekében egyre több vizsgálat zajlik az egyes, szabadságelvonást végrehajtó intézetekben. Így például a Kínzást és az Embertelen vagy Megalázó Bánásmódot vagy Büntetést Megelőzni Hivatott Európai Bizottság, a CPT ország-látogatások révén igyekszik feltárni a fogvatartottak bánásmódjával kapcsolatos hiányosságokat, illetve jogsértéseket, és ezzel kapcsolatban fogalmaz meg ajánlásokat. Honi viszonylatban ki kell emelni a büntetés-végrehajtási intézetek törvényességi felügyeletét ellátó ügyészek munkáját, továbbá a 2015. január 1-jétől működő Nemzeti Megelőző Mechanizmust, amely úgyszintén ellenőrzi az emberséges bánásmód, illetve fogvatartás követelményének betartását. Ugyancsak ilyen tevékenységet lát el a Magyar Helsinki Bizottság is.

Egyetértek Vókó György azon álláspontjával, hogy „a jogállam „tisztességének fokmérőjét” jelenti az, ahogyan a – bármilyen címen szabadságában korlátozott – fogvatartottakkal bánnak. Kihívás a jogállammal szemben, hogy törvényszegőinek is meg tudja mutatni saját emberségét és méltóságát.”¹ Ezért – véleményem szerint – kiemelt szerepet kell tulajdonítani a fogvatartottakkal szemben tanúsított bánásmód vizsgálatának.

A kutatásom célja az volt, hogy kísérletet tegyek az EJEE 3. cikkében tilalmazott bánásmódok definiálására, illetve állást foglaljak abban a kérdésben, hogy mely fogalmak alapulvétele eredményezheti az EJEB egységesebb gyakorlatát, valamint a jogbiztonságot. Fontosnak tartottam, hogy részletesen megvizsgáljam a tilalmazott bánásmódok közötti distinkciót, tekintettel arra, hogy a joggyakorlatban is sokszor okoz bizonytalanságot a tilalmazott bánásmódok értelmezése, illetve tartalmi megítélése. Szükségesnek tartottam annak a vizsgálatát is, hogy miért nem szerepel az EJEE 3. cikkében a „kegyetlen” kifejezés, és van-e valamilyen jelentősége annak, hogy az EJEE megfogalmazása eltér más nemzetközi instrumentumok megszövegezésétől. További célom az volt, hogy feltárjam, az EJEB esetjoga, valamint a honi joggyakorlat alapján mely konkrét bánásmódok eredményezhetnek egyezményesértést a fogvatartottakkal szemben mind nemzetközi, mind hazai szintén. Ugyancsak célként tartottam szem előtt azt, hogy megvizsgáljam, az EJEB esetjoga milyen hatást gyakorol a honi jogalkotásra, illetve jogalkalmazásra.

A fent kifejtettekre tekintettel kutatásom során a következő kérdésekre kerestem a választ:

1. Külön kategória-e a kegyetlen bánásmód? Van-e jelentősége a gyakorlatban annak, hogy ezt a kifejezést az EJEE 3. cikke nem tartalmazza?
2. - Hogyan definiálhatók az EJEE 3. cikkében tilalmazott bánásmódok?
 - A mai kor követelményeinek megfelelően a lehetséges definíciók közül melyik állja meg a helyét az EJEB ítélkezési gyakorlatában?
 - Az EJEE élő eszköz jellege miképpen befolyásolhatja a bánásmódok definiálását?

¹ VÓKÓ György: *Bűnelkövetők jogkorlátozása jogállamban*. MTA doktori értekezés, 2010. 8. p.

- Szükséges-e, és ha igen, akkor miért a tilalmazott bánásmódok egymástól való elhatárolása?
 - Hogyan határolhatók el egymástól az EJEE 3. cikkében meghatározott bánásmódok a nemzetközi instrumentumok, a joggyakorlat és a tudományos állásfoglalások alapján?
 - Mekkora jelentősége van a fogvatartottnak okozott szenvedés, illetve fájdalom intenzitásának, valamint a célzatnak ezen elhatárolás során?
3. Mely objektív és szubjektív bánásmódok valósíthatnak meg egyezményesértést az EJEB esetjoga alapján nemzetközi, illetve hazai szinten?
 4. A strasbourgi testület elé kerülő magyar vonatkozású ügyekben mely bánásmódok sértették az EJEE 3. cikkét?
 5. A hatóságokra az EJEE 3. cikkéből milyen kötelezettségek hárulnak?
 6. Milyen kritikai észrevételek fogalmazhatók meg az EJEB ítélkezési gyakorlatával kapcsolatban?
 7. A hazai jogszabályi rendelkezések összhangban állnak-e a nemzetközi instrumentumok ajánlásaival? Az EJEB esetjoga (különösen az ún. pilot-ítélet) milyen hatást gyakorol a honi jogalkotásra, illetve jogalkalmazásra?
 8. Milyen fogvatartási körülmények felelnek meg a nemzetközi elvárásoknak, így például mekkora személyes életteret kell biztosítani a fogvatartottnak?

II. Az értekezés szerkezeti felépítése

A doktori értekezés hét ún. fő fejezetből épül fel. A bevezető részt követően mutattam be a dolgozatban azokat az instrumentumokat, amelyek rögzítik a kínzás, az embertelen, a megalázó bánásmód, illetve büntetés tilalmát (II. fejezet). Ebben a fejezetben ugyanakkor külön hangsúlyt fektettem a dolgozat tárgyát érintő Alkotmánybírósági határozatok bemutatására is.

Ezt követően vizsgáltam a Polgári és Politikai Jogok Nemzetközi Egyezségokmánya (a továbbiakban: PPJE), az EJEE és a Kínzás Elleni ENSZ Egyezmény (a továbbiakban: UNCAT) megszövegezését, pontosabban azt, hogy külön kategóriának minősül-e a kegyetlen bánásmód (III. fejezet).

A IV. fejezetben határoltam el egymástól, illetve definiáltam az EJEE 3. cikkében tilalmazott bánásmódokat (IV. fejezet). Ugyancsak ebben a fejezetben tértem ki arra az alapvető fontosságú kérdésre, hogy tehető-e kivétel a kínzás tilalma alól. Az V. fejezetben határozom meg azt, hogy mely, a fogvatartottakkal szemben megvalósítható bánásmódokat érintheti a dolgozat tárgya.

Az értekezés további részében az EJEE 3. cikkét sértő bánásmódokat mutattam be részletesen (VI. fejezet), azokat a következő három nagy csoportba soroltam: az elsőbe a személyi állomány és a fogvatartottak kapcsolatát, a fogvatartottak kapcsolatainak kontrollálását (azaz a fogvatartottak bántalmazását vertikális és horizontális szinten, a félelmet a zárvatársak megtorlásától, és az indokolatlan, valamint megalázó motozás kérdését). A következő csoport ezzel szorosan összefügg: a fogvatartottak panaszainak intézése, azok színvonala, ezen belül a hatóságoknak az EJEE 3. cikkéből eredő kötelezettségei. A harmadik csoportban az inadekvát végrehajtási körülményekre tértem ki, így elsősorban a túltelítettség kérdésére, a fogvatartottak élelmezésével kapcsolatban felmerülő esetleges problémákra, a testi fogyatékossággal élők elhelyezési problémáira, a fiatalok és felnőttek együttes elhelyezésére, valamint a magánzárkás elhelyezéssel kapcsolatban felmerülő problémákra. Valamennyi bánásmód esetében először a releváns nemzetközi, illetve honi szabályozást ismertettem, majd ezt követően tértem ki a strasbourgi testület esetjogára, illetve a hazai joggyakorlatra. Mindezekre tekintettel a dolgozat „általános részének” tekinthetők az elméleti háttér, a releváns nemzetközi és hazai instrumentumokat bemutató, valamint a fogalmak tisztázásával foglalkozó fejezetek, míg a „különös részének” jelölhetők meg azok a fejezetek, amelyek a joggyakorlatot igyekeznek bemutatni.

Az utolsó, VII. fejezetben összegeztem a kutatásom eredményeit, illetve kísérletet tettem a bevezetésben megfogalmazott kérdések megválaszolására.

III. Az értekezés módszertana, az alkalmazott kutatási módszerek

Az értekezés valamennyi fejezetében azt a metódust követtem, hogy *szembeállítottam* egymással az elméletet és a gyakorlatot.

A dolgozatban a fogvatartottakkal szemben tanúsított egyes bánásmódokkal kapcsolatban ismertettem a releváns nemzetközi instrumentumokat, továbbá a honi szabályozást is. Ezen részek vonatkozásában a *leíró* jelleg dominál. Álláspontom szerint elengedhetetlen a releváns nemzetközi instrumentumok vonatkozó ajánlásainak bemutatása a dolgozatban, ugyanis azok iránymutatásként szolgálhatnak a hazai büntetés-végrehajtási intézetek, a jogalkalmazás, de egyúttal a jogalkotás számára is. Az elméletet *kritikai-elemző módszerrel* vizsgáltam, és néhány magyar szabályozással kapcsolatban *de lege ferenda javaslattal* éltem.

A doktori értekezés egészén át igyekeztem bemutatni mind a releváns strasbourgi, mind a honi joggyakorlatot, amelyhez felhasználtam az *empirikus kutatásom* eredményeit. Vizsgálódásom során így egyrészt 137 ügyet dolgoztam fel az EJEB esetjogából. A dolgozatban igyekeztem valamennyi olyan magyar vonatkozású strasbourgi esetet bemutatni, ahol az EJEE 3. cikkével kapcsolatos problémák felmerültek. A könnyebb átláthatóság érdekében a fogvatartottakkal szemben megvalósuló bánásmódok szerint csoportosított ügyekről összefoglaló táblázatot készítettem. Itt szeretném megjegyezni, hogy a tilalmazott bánásmódok elhatárolásával kapcsolatos fejezetekben néhány helyen utaltam az Emberi Jogok Amerikaközi Bíróságának esetjogára is. Ennek szükségességét egyrészt az támasztja alá, hogy számos ítéletében hivatkozik az Amerikaközi Bíróság az EJEB esetjogára. Másrészt a dolgozatban kifejtésre került, hogy a Kínzás Megelőzéséről és Büntetéséről szóló Amerikaközi Egyezmény is definiálja a kínzást, ezért a két bíróság kínzással kapcsolatos gyakorlatának összehasonlítása álláspontom szerint meghatározott részeken indokolt.

A dolgozat egyes szegmenseinél ugyancsak utaltam az Egyesült Nemzetek Szervezetének testületeire, illetve mechanizmusaira, így többek között az Emberi Jogok Bizottságának gyakorlatára, valamint a kínzással foglalkozó különmegbízott határozataira. A különmegbízott is jogosult ugyanis arra, hogy helyszíni látogatásokat tegyen, valamint felkutatja, fogadja, illetve reagál a kínzással kapcsolatos egyes releváns kérdésekre.

Az empirikus kutatásom kiterjedt továbbá a honi gyakorlatra is, amelynek során az országos helyzetet igyekeztem vizsgálni. Dolgozatomban a problémaorientált megközelítésre törekedtem, és olyan hazai bírósági eseteket mutattam be, amelyek álláspontom szerint megfelelően szemléltetik az adott problémát. Szükségessé vált azonban az is, hogy kutatást végezzenek a fogvatartottak bántalmazásával kapcsolatban a *Központi Nyomozó Főügyészség Szegedi Regionális Osztályán*, amelynek illetékességi területe a következő büntetés-végrehajtási intézetekre terjed ki:

- Állampusztai Országos Büntetés-végrehajtási Intézet;
- Bács-Kiskun Megyei Büntetés-végrehajtási Intézet;
- Békés Megyei Büntetés-végrehajtási Intézet;
- Kalocsai Fegyház és Börtön;
- Szegedi Fegyház és Börtön.

Ez utóbbi kutatás indoka az, hogy nagyon kevés, a fogvatartottak bántalmazásával kapcsolatos ügy jut el akár a hazai, akár a strasbourgi bíróság elé, azok leggyakrabban „megakadnak” a nyomozási szakban. A kutatás során ötéves időintervallumot vizsgáltam, évente 20 ügyet, azaz összesen 100, a fogvatartottak bántalmazásával kapcsolatos feljelentést dolgoztam fel. Ezek közül 30-at emeltem be a dolgozatba, amelyek adatvédelmi okokból az értekezésben anonim, azonosításra alkalmatlan módon kerültek ismertetésre. Fontosnak tartom megjegyezni, hogy a dolgozat végén feltüntetett ügyszámok szándékosan nem abban a sorrendben vannak, ahogyan az értekezés főszövegében az ügyek, ez is azt a célt szolgálja, hogy azokat ne lehessen azonosítani.

Az anonim határozatok tárában közzétett, releváns egyedi, érdemi döntések ismertetésén túl a gyakorlat bemutatásához nélkülözhetetlen volt tanulmányoznom a CPT Magyarországon tett látogatásairól készült jelentéseit, valamint felkutattam és beépítettem a dolgozatba az alapvető jogok biztosának, a Magyar Nemzeti Megelőző Mechanizmusnak, a Magyar Helsinki Bizottságnak a jelentéseit. Ugyancsak utaltam Magyarország legfőbb ügyészének az ügyészség tevékenységére vonatkozó éves beszámolójára, annak releváns részeire.

A fent kifejtettekre tekintettel a disszertációt elsősorban *a nyelvtani, logikai, kritikai-elemző, és összehasonlító módszer* jellemzi.

A szakirodalmak tekintetében elsősorban angol nyelvű monográfiákat dolgoztam fel, illetve angol és magyar nyelvű szacikket, valamint kommentárokat használtam fel. Meg kell ugyanis jegyezni, hogy kevés olyan magyar szacikk van, amely kifejezetten a jelen doktori értekezés tárgyával foglalkozna.

IV. Az értekezés tudományos eredményeinek összefoglalása

IV.1. A PPJE, az EJEE és az UNCAT megszövegezésének vizsgálata – azaz külön kategória-e a "kegyetlen bánásmód"?

A dolgozatban kifejtésre került, hogy az Emberi Jogok Egyetemes Nyilatkozatában, majd a Polgári és Politikai Jogok Nemzetközi Egyezségokmányában is szerepelt a „kegyetlen” jelző az embertelen, megalázó jelzők mellett. Ugyanakkor az Emberi Jogok Európai Egyezménye 3. cikkének megszövegezéséből már hiányzik a kegyetlen kifejezés. Az 1949. évi XX. törvény, azaz a korábbi Alkotmány úgyszintén tartalmazta a kegyetlen jelzőt, ugyanakkor az Alaptörvény már nem. A kifejtettre tekintettel indokoltnak tartottam annak a kérdésnek a megvizsgálását, hogy milyen folyamat eredményezte a nemzetközi instrumentumok végső megszövegezését, és van-e jelentősége annak, hogy az EJEE és a PPJE között megfogalmazásbeli különbség van.

Arra a megállapításra jutottam, hogy azon nemzetközi instrumentumok közül, amelyek deklarálják a kínzás tilalmát, egyedül az EJEE-ben nem szerepel a „kegyetlen” kifejezés. Ugyanakkor ez a gyakorlatban nem bír kiemelkedő jelentőséggel.

Az EJEB az Írország kontra Egyesült Királyság ügyben a „kegyetlen szenvedést” tulajdonképpen a kínzás fogalma alá vonta, amikor úgy foglalt állást, hogy a kínzás olyan embertelen bánásmód, amely nagyon súlyos és kegyetlen szenvedést okoz. Azaz a strasbourgi testület szerint a kínzás szó magában hordozza a kegyetlen szenvedést.² Ezt támasztja alá az is, hogy a kegyetlen terminológiát elsősorban azokban az ügyekben használta a testület, amelyekben kínzást állapított meg.³ Ugyanakkor ebből az a következtetés is levonható, hogy tekintettel arra, miszerint a kínzás is embertelen bánásmódnak minősül, a kegyetlen jelző az embertelen bánásmód alá is sorolható.

² Vö. GROVER, Sonja C.: *The European Court of Human Rights as a Pathway to Impunity for International Crimes*. Springer Science & Business Media, 2010. 54. p.

³ L. pl. *Aksoy v. Turkey* § 64., *Aydin v. Turkey* § 86. Idézi: SCHABAS, William A.: *The European Convention on Human Rights. A Commentary*. Oxford University Press, United Kingdom, 2015. 180. p.

Barry Klayman hívta fel arra a figyelmet, hogy sem a szakirodalomban, sem a judikatúrában nem szokásos a kegyetlen és az embertelen bánásmód elhatárolása, a különbségtétel a kínzás és a kegyetlen vagy embertelen bánásmód között jellemző. Erre tekintettel sem szignifikáns a megfogalmazásbeli eltérés.⁴

Arra is felhívtam a figyelmet, hogy az UNCAT hivatalos magyar fordítása nem tartalmazza az egyezmény 1. cikkének következő mondatát: Ez nem foglalja magában azt a fájdalmat vagy szenvedést, amely a törvényes szankció immanens része, vagy azzal jár.⁵

Másrészről fontosnak tartottam leszögezni, hogy álláspontom szerint a hivatalos magyar fordítás nem helyes, nem felel meg az eredeti szövegnek. A kínzás cselekményének mint nyitott törvényi tényállásnak az elkövetési magatartását az eredményre utalással határozza meg az UNCAT. Az eredmény a súlyos testi vagy lelki fájdalom, illetve szenvedés kiváltása. A hivatalos magyar nyelvű fordításban ugyanakkor maga az eredmény is célzatként szerepel. Ezt alapul véve, a kínzás megállapításához kettős célzatnak kellene megvalósulnia: egyrészt az éles testi vagy lelki fájdalom vagy szenvedés kiváltásának, másrészt az értesülések vagy vallomások kicsikarása, illetve büntetés, valamint megfélemlítés vagy nyomás gyakorlása, továbbá egyéb, bármely más megkülönböztetési formára alapított célzatnak. Ezzel szemben az angol nyelvű dokumentumban az éles testi vagy lelki fájdalom, illetve szenvedés kiváltása nem célzatként szerepel.

IV.2. A fogvatartottakkal szemben megvalósuló kínzás, embertelen, megalázó bánásmód foglmainak elhatárolása, és definiálása

IV.2.1. A tilalmazott bánásmódok elhatárolása

A dolgozatban *három szinten határoltam el* egymástól a kínzást, az embertelen, a megalázó bánásmódot: *a nemzetközi instrumentumok, a joggyakorlat, és a tudomány szintjén*. Azt a konklúziót vontam le, hogy a nemzetközi emberi jogi, illetve a

⁴ KLAYMAN, Barry M.: *The definition of torture in international law*. 51 (1978) Temple Law Quarterly 449. Idézi: RODLEY, Nigel Simon – POLLARD, Matt: *The treatment of prisoners under international law*. Oxford University Press, New York, 2009. 82. p.

⁵ Vö.: HARASZTI Margit Katalin: *A kínzás és az embertelen vagy megalázó bánásmód és büntetések tilalma az ENSZ és az Európa Tanács legfontosabb dokumentumaiban, valamint az állampolgári jogok országgyűlési biztosának tevékenységében*. Acta Humana 2008/3, 50. p.

nemzetközi büntetőjogi instrumentum(ok)ban deklarált kínzás fogalmak nem azonosak. Az utóbbiban ugyanis nem szerepel célzat,⁶ valamint nem kívánja meg az elkövető hivatalos személy minőségét, implicite azonban lehet következtetni erre. Ezen túlmenően az ENSZ nyilatkozat egyértelműen rögzítette, hogy a kínzás az egyéb tilalmazott bánásmódok súlyosabb és szándékos formája.⁷ Ebből az a konklúzió is levonható, hogy a nyilatkozat szerint csak a kínzásnak nincs gondatlan alakzata. A nemzetközi instrumentumok által deklarált kínzás fogalmak közötti különbségeket és hasonlóságokat a dolgozatban egy táblázatban összesítettem.

A *joggyakorlatban* a következő megközelítések alakultak ki. Az első („severe-plus”) arra az időszakra vezethető vissza, amikor az Emberi Jogok Európai Bizottsága, illetve az EJEB a Görög-ügyben, valamint az Írország kontra Egyesült Királyság ügyben kísérletet tett a kínzás, az embertelen, a megalázó bánásmódok definiálására. Ebben az időszakban az elhatárolás a fájdalom, szenvedés intenzitásán alapult, azaz az EJEB adoptálta a Bizottság azon álláspontját, hogy a kínzásnak intenzívebb fájdalmat vagy szenvedést kell okoznia a „súlyos” fájdalomnál, vagy szenvedésnél. A második megközelítés („severe-minus”) a „modern” (a Selmouni-ügy utáni) ítélkezésre jellemző, amely az UNCAT definíciójára épít, azaz a kínzás megállapításához elegendő a súlyos fájdalom, vagy szenvedés kiváltása, és az embertelen bánásmód megállapításához ennél kevésbé súlyos fájdalom, szenvedés okozása is elegendő.

A *szakirodalom* képviseli a harmadik megközelítést („purpose only”), amely kizárólag a cselekmény célzata alapján differenciál a kínzás és az embertelen bánásmód között.⁸ Ez utóbbit *Manfred Nowak* kiegészítette azzal, hogy az elhatárolásnál kiemelt jelentősége van az áldozat kiszolgáltatottságának is.

⁶ Ugyanakkor a Római Statútum háborús bűntettként nevesíti a kínzást, valamint az embertelen bánásmódot is. 8 (2) (a) (ii). A Római Statútumot egészíti ki az ún. „Bűncselekmények Tényállási Elemei” dokumentum, amely értelmében a kínzás és az embertelen bánásmód között az egyetlen különbség az, hogy a kínzásnak van speciális célzata. INTERNATIONAL CRIMINAL COURT: *Elements of Crimes*. 2011. Article 8 (2) (a) (ii)-1 (War crime of torture) és Article 8 (2) (a) (ii)-2 (War crime of inhuman treatment). L. RODLEY, Nigel Simon: *The definition(s) of torture in international law*. Current Legal Problems 2002/55. 17. p.

⁷ RODLEY, Nigel Simon: *The definition(s) of torture in international law*. Current Legal Problems 2002/55. 3-4. p.

⁸ RODLEY – POLLARD: i. m. 99. p. Meg kell jegyezni, hogy a „severe-plus”, „severe-minus”, illetve „purpose only” terminológiát a szerzők alkották meg.

IV.2.2. A tilalmazott bánásmódok definiálása

A tilalmazott bánásmódok definiálásával kapcsolatban a következő konklúziót vontam le. Álláspontom szerint a kínzás megállapításához, az EJEE élő eszköz jellegére tekintettel is, elegendő a súlyos fájdalom, illetve szenvedés kiváltása, ezért az UNCAT-ben rögzített fogalom alkalmas a gyakorlatban való használatra. Mivel a szenvedés intenzitása alapján a kínzás súlyosabb formája a jogsértésnek, mint az embertelen bánásmód, ezért az Írország kontra Egyesült Királyság ügyben, az embertelen bánásmódra adott meghatározás pontosításra szorul. A definícióból elhagyható a „súlyos” jelző, így a következő fogalom helytálló lehet: az embertelen bánásmód nem feltétlenül jelent testi sérülést, de legalábbis testi vagy mentális szenvedést okoz.

IV.3. De lege ferenda javaslatok

De lege ferenda javaslattal három helyen éltem a dolgozatban. Egyrésről a jelenleg hatályos Bv. Szabályzatnak a fogvatartottak többszemélyes elhelyezésével kapcsolatos rendelkezését illetően foglaltam állást, másrésről a túlsúfoltsággal kapcsolatos honi joggyakorlattal összefüggően fejtettem ki a nézőpontomat. Harmadrésről a fogvatartottak motozásával kapcsolatban éltem javaslattal.

IV.3.1. Megjegyzések a Bv. Szabályzat többszemélyes elhelyezésre vonatkozó szabályozásával kapcsolatban

Az igazságügyi miniszter előterjesztése alapján az új Bv. Szabályzat 121. § (1)–(2) bekezdése helyébe a következő rendelkezés lépne:⁹

- „(1) A zárkában vagy a lakóhelyiségben elhelyezhető létszámot úgy kell meghatározni, hogy minden elítélre hat köbméter légtér és négy négyzetméter élettér jusson.
- (2) Az élettér meghatározása szempontjából a zárka vagy a lakóhelyiség alapterületéből az illemhely által elfoglalt területet figyelmen kívül kell hagyni.”

Egyetértve az előterjesztéssel, álláspontom szerint, a honi szabályozás a fent említett módosításokkal állna összhangban a CPT ajánlásaival és az EJEB ítélkezési gyakorlatával. Tekintettel arra, hogy a személyes élettér olyan terület, amelyet senkivel

⁹ Az igazságügyi miniszter .../2016. (... ..) IM rendelete a szabadságvesztés, az elzárás, az előzetes letartóztatás és a rendbírás helyébe lépő elzárás végrehajtásának részletes szabályairól szóló 16/2014. (XII. 19.) IM rendelet módosításáról. Elérhető: „Akcióterv kiegészítése” www.kormany.hu (2016.09.10.)

nem kell megosztani a fogvatartottnak, abba beleérthető az ágy, vagy pl. a fogvatartott saját szekrénye is. Korábban utaltam arra, hogy a Nemzetközi Vöröskereszt ajánlása szerint is az élettérbe bele kell érteni a fogvatartott ágát. Továbbá az Ananyev-ügyben kialakított standard szerint is a kritérium az, hogy legyen saját ágya a fogvatartottnak, legalább 3 m² terület legyen számára biztosított, illetve szabadon mozoghasson a berendezési tárgyak között. Arra azonban nem utalt a testület, hogy a berendezési tárgyakat a 3 m²-en felül kell érteni. A nyelvtani értelmezésnek megfelelően, amennyiben a személyes élettérből leszámítjuk a berendezési tárgyakat, ténylegesen a mozgástér mértékét kell meghatározni (ezt követi a jelenlegi honi szabályozás). Ugyancsak nyelvtani értelmezéssel mozgástér az a terület, ahol szabadon mozoghat a fogvatartott a berendezési tárgyak között. A CPT és az EJEB azonban nem ez utóbbi területre helyezi a hangsúlyt, hanem a személyes élettérre.

Megjegyzem azt is, hogy a CPT és az EJEB nem vizsgálja az egy főre jutó légtér mértékét, ezért *de lege ferenda javaslatom* annak a rendelkezésből való elhagyása.

Mindezekre tekintettel, azért, hogy a honi szabályozás összhangban álljon a nemzetközi ajánlásokkal, valamint az EJEB gyakorlatával, álláspontom szerint is helytállóbb lenne egyrészt a mozgástér kifejezés helyett az élettér kifejezés használata, másrészt egységesen 4 m² (ez utóbbit indokolja az is, hogy sem a CPT, sem az EJEB nem tesz különbséget az élettér megállapítása során férfiak, nők, felnőttkorúak és fiatalkorúak között) rögzítése, és a légtérre vonatkozó szabályozás elhagyása az új Bv. Szabályzatban: A zárkában vagy a lakóhelyiségben elhelyezhető létszámot úgy kell meghatározni, hogy minden elítélre *négy négyzetméter élettér* jusson.

Egyetértek azzal is, miszerint a honi szabályozás és a CPT ajánlásai közötti összhanghoz az is szükséges lenne, hogy többszemélyes elhelyezés esetén, az egy főre jutó személyes élettér meghatározásakor ne a berendezési tárgyakat hagyja figyelmen kívül a jogalkotó, hanem az illemhelyet (az új Bv. Szabályzat 3. melléklete szerint az illemhely nem minősül közös használatú berendezési tárgynak). A CPT ugyanis nem tesz arra vonatkozó megkorlátozást, hogy a bizottság által javasolt 4 m² élettérbe nem számíthatók bele a berendezési tárgyak. Azt viszont kifejezetten leszögezi, hogy az illemhelyet teljesen le kell választani az élettértől, és annak területét még a javasolt 4 m²-en felül kell érteni.

Úgy gondolom, hogy a fent *nevezett módosításokra az előzetes letartóztatottakra vonatkozó hazai szabályozás* tekintetében is szükség lenne.

IV.3.2. Honi bírói gyakorlat

Elöljáróban meg kell jegyezni, hogy a *BDT2011.2404.* rögzítette, miszerint a büntetés-végrehajtási intézettel szemben túltelítettsége miatt felróhatóság hiányában kártérítési igény nem érvényesíthető, ugyanis a büntetés-végrehajtási intézeteknek befogadási kötelezettsége van. Ezen állásfoglalás szerint bár jogszabály-ellenesen cselekszik a büntetés-végrehajtási intézet, kártérítési igény nem érvényesíthető vele szemben a felróhatóság hiánya miatt.

Az intézeteknek nemcsak befogadási kötelezettsége van, de a Bv. törvényben meghatározott elkülönítési szabályokat is figyelembe kell venniük a fogvatartottak elhelyezése során. Erre tekintettel pl. a *27.P.20.455/2010/28.* számú határozatban rögzítésre került, hogy ha a törvényben meghatározott személyes mozgásteret, illetve légköbmérték nem tudja biztosítani a bv. intézet, az olyan objektív okból következik be, amelyért nem tehető felelőssé.

A *BDT2013.2969.* alapján a „fogvatartás nem megfelelő élet- és egészségügyi körülményeinek orvoslása állami feladat. Az állam ennek jogalkotással és a fogvatartás körülményeinek jogszerűvé tételéhez szükséges költségvetési forrás biztosításával tud eleget tenni. Az állam e feladatainak elmulasztása miatt – az egyéb feltételek fennállása esetén – felelősséggel tartozik.” Rögzíti továbbá azt is, hogy „nem felróható a bv. intézetek eljárása, ha a jogszabályban előírt feladatainak csak úgy tud eleget tenni, hogy a fogvatartottak elhelyezésével kapcsolatos egyes szabályokat megszegi”.

Ugyanakkor újabban a *Kúria* ezt a gyakorlatot tévesnek mondta ki a *Pfv.IV.21.344/2015/6.* számú határozatában. „Egyértelműen *tévesnek* ítéli meg a Kúria [(...) azokat a döntéseket], amelyek az alperes befogadási kötelezettségére figyelemmel azt rögzítik, hogy hiányzik az alperes magatartásának a felróhatósága. A Legfelsőbb Bíróság, illetve a Kúria következetes gyakorlata, amelyet a fővárosi bíróságok is követnek, egyértelműen az, *hogy az elítéltek kizárólag a büntetés-végrehajtási intézetekkel mint önálló jogi személyiségű szervezetekkel állnak jogviszonyban, így a hazai bíróságok előtt közvetlenül az államot, a költségvetési források szűkössége okán nem perelhetik, kizárólag a bv. intézetekkel szemben léphetnek fel.* A személyiségi

jogsértés megállapíthatósága objektív jellegű kérdés, független akár az alperes magatartásának felróhatóságától is. A fogvatartottak felé tehát közvetlenül az egyes bv. intézetek tartoznak felelősséggel a jogszabályi kötelezettségek teljesítéséért, a szűkös költségvetési források önmagában nem szolgálhatnak a kártérítési felelősség alóli kimentési okként. Az ezekre történő hivatkozás tehát a követelés jogalapját nem szünteti meg.”

Ugyancsak ezt erősítette meg a *Kúria a Pfv.IV.21.654/2015/11. számú részítéletében*. Kifejtette, hogy az új Bv. Szabályzat 1. § (1) bekezdése szerint „a rendelet a szabadságvesztés és az előzetes letartóztatás végrehajtásából a büntetés-végrehajtási szervezetre háruló részletes feladatokat határozza meg. Amennyiben a büntetés-végrehajtási intézet az IM rendeletben meghatározott, a fogva tartás során irányadó kötelezettségét nem teljesíti, azzal *felróható magatartást tanúsít*. A büntetés-végrehajtási intézményben az alperes kötelezettsége a jogszabályok betartása, a fogvatartott megfelelő elhelyezéséről való gondoskodás, ezért a felperest az intézményben ért sérelem miatt [az intézet] *kártérítési felelősséggel* tartozik.” Ebből tehát az következik, hogy a Kúria álláspontja szerint megállapítható a felróhatóság, annak ellenére, hogy az intézeteknek befogadási kötelezettsége van.

Fontos kiemelni azt is, hogy a *Varga és mások kontra Magyarország* ügyben hozott pilot ítéletében az EJEB is kifogásolta a Kúria által tévesnek kimondott gyakorlatot, és megállapította az állam felelősségét az EJEE 13. cikkének megsértése miatt is, arra tekintettel, hogy nem volt biztosított a panaszosok számára a hatékony jogorvoslathoz való jog. Megjegyzem, az ítélet meghozatalakor egyetlen olyan nemzeti bírósági ítélet állt az EJEB rendelkezésére, amelyben megállapította a bíróság a börtön kártérítési felelősségét a túlsúfoltság miatt, és ekkor még a Kúria is azt a gyakorlatot¹⁰ követte, hogy felróhatóság hiányában nem állapított meg nem-vagyoni kártérítést. Az EJEB annak a véleményének adott hangot, hogy egyetlen ilyen példa még nem biztosítja a jogorvoslathoz való jogot, ráadásul a pilot ítélet meghozatalának időpontjában ez a példa még nem követte a Kúria állandó ítélkezési gyakorlatát. Azaz ez a példaként felhozott ítélet még nem támasztotta alá azt, hogy a kérdéssel kapcsolatban kialakult és állandó bírói gyakorlat lenne.¹¹

¹⁰ L. pl. Pfv.III.21.288/2012/3.számú ítéletet.

¹¹ *Varga and others v. Hungary*. Application nos: 14097/12, 45135/12, 73712/12, 34001/13, 44055/13, 64586/13, judgment of 10 March 2015 § 51-59.

Mindezekre tekintettel, a bv. intézetek túltelítettségével kapcsolatos bírósági jogalkalmazás egységesítése érdekében *jogegységi eljárás lefolytatása* lenne szükséges, és ezzel előrelépés történhetne tekintetben, hogy a túltelítettség miatt adódó sérelmek nemzeti szintű reparációja is megtörténjen.

Itt szeretném megjegyezni, hogy az előbb említett cél elérése érdekében (nemzeti szintű reparáció) a T/12179. számú törvényjavaslat egy új jogintézményt, a „kártalanítási eljárás az alapvető jogokat sértő elhelyezési körülmények miatt” nevesít,¹² amely – olasz mintára – a jogsérellemmel arányban biztosítana az inadekvát (az EJEE 3. cikkével ellentétes) elhelyezési körülmények miatt a fogvatartottak számára kompenzációt (napi díj formájában). A dolgozatban bemutattam a bevezetni kívánt új, sui generis jogintézményt.

IV.3.3. De lege ferenda javaslat a motozás honi szabályozásával kapcsolatban

A Bv. törvénynek az elítéltek motozásával kapcsolatos rendelkezésében a következő kiegészítést javaslom annak érdekében, hogy a honi szabályozás maradéktalanul megfeleljen a nemzetközi ajánlásoknak, illetve megfelelő garanciát nyújtson arra, hogy ne essenek az elítéltek megalázó bánásmód áldozatául. A Bv. Kódexnek álláspontom szerint tartalmazni kellene azt a garanciális szabályt, hogy a motozáskor kizárólag csak egészségügyi okból lehessen jelen orvos, továbbá, amennyiben az elítélt levetköztetésével jár a motozás, akkor az csak az elítélttel azonos nemű személy előtt legyen elvégezhető.

A kifejtettekre tekintettel a következő kiegészítést javaslom a Bv. törvény 151. § (1) bekezdésében:

Az elítélt motozását, illetve a ruházat átvizsgálását – ide nem értve a motozásnál közreműködő orvost, valamint a technikai eszközzel történő ruházatátvizsgálást – az elítélttel azonos nemű személy végezheti. *A motozásnál csak akkor működhet közre orvos, ha annak egészségügyi oka van. Levetköztetéssel járó motozás esetén csak az elítélttel azonos nemű személy lehet jelen.*

¹² T/12179. számú törvényjavaslat a büntetések, az intézkedések, egyes kényszerintézkedések és a szabálysértési elzárás végrehajtásáról szóló 2013. évi CCXL. törvény és ehhez kapcsolódóan más törvények módosításáról [<http://www.parlament.hu/irom40/12179/12179.pdf> (2016.09.21.)]

IV.4. Kritikai észrevételek az EJEB esetjogával kapcsolatban

Elsőként ki kell emelni, hogy az EJEB nem minden ügyben határozza meg konkrétan, hogy az EJEE 3. cikkében tilalmazott bánásmódok közül konkrétan melyiket sértette meg az adott állam. Véleményem szerint az egységes gyakorlat érdekében ebben a kérdésben minden alkalommal állást kellene foglalni az EJEB-nek, arra is tekintettel, hogy ezen megállapítástól függhet a nem vagyoni kártérítés mértékének meghatározása. A dolgozatban kísérletet tettem az általam vizsgált ügyekben az EJEB nevezett hiányosságának a pótlására.

Második következtelen gyakorlatként kell megjegyezni, hogy az EJEB nem minden ügyben vizsgálta külön-külön az EJEE 3. cikkének eljárásjogi megsértését, valamint a 13. cikk, azaz a hatékony jogorvoslathoz való jog megsértését, amikor azt a panaszos kérte. Úgy gondolom, hogy ez nem megfelelő gyakorlat, tekintettel arra, hogy a két cikk jelentős hatással van ugyan egymásra, de nem ugyanazzal a tartalommal bírnak.

Végül a túlszűfolttság kérdésével kapcsolatban kell kiemelni a következőket. Az alapügynek tekinthető Ananyev kontra Oroszország ügyben hozott ítéletében az EJEB meghatározta azt a releváns standardot, amely alapján eldönthető, hogy a megfelelő személyes élettér hiánya sérti-e az EJEE 3. cikkét, vagy sem. Ebből a standardból az a következtetés vonható le, hogy az EJEB a 3 m² egy főre jutó személyes életteret fogadja el irányadó mérceként többszemélyes elhelyezés esetén, és általánosságban megállapítható, hogy amennyiben az egy fogvatartottra jutó személyes tér kevesebb, mint 3 m², azt az EJEB *extrém túlszűfoltásnak* tekinti, így álláspontja szerint ez a tény már önmagában kimerítheti az EJEE 3. cikkében megfogalmazott tilalom megsértését. Ugyanakkor meg kell jegyezni, hogy az EJEB számos ítéletében hivatkozik a CPT által javasolt 4 m² nagyságú személyes területre is, így pl. az alapügynek számító Ananyev-ügyben.

Azt is ki kell emelni, hogy az Ananyev-ügyet megelőzően, majd azt követően is volt olyan ügy, amelyben azonban úgy foglalt állást a testület, hogy nem határozza meg pontosan, számszerűsítve, hány négyzetméter személyes életteret kellene biztosítani a fogvatartottak számára az EJEE értelmében. A testület szerint ugyanis tekintettel kell lenni számos egyéb releváns tényezőre annak meghatározása során, hogy a fogvatartás körülményei összhangban állnak-e az EJEE 3. cikkével.

Azt a konklúziót is levontam, miszerint inkonzisztens a strasbourgi testület esetjoga azzal kapcsolatban, hogy amennyiben az egy főre jutó személyes élettér 3 és 4 négyzetméter közötti, akkor a testület a jogsértés megállapításához megvizsgálja-e az egyéb inadekvát végrehajtási körülményeket, azaz csak azokkal együttesen állapítja meg az egyezményesértést, vagy önmagában az élettér ilyen nagysága már az EJEE 3. cikkének megsértését eredményezi.

Álláspontom szerint, az EJEB-nek a jogbiztonság érdekében egységesítenie kellene a gyakorlatát a személyes élettér vonatkozásában. Így véleményem szerint állást kellene foglalnia abban a kérdésben, ahhoz, hogy egyáltalán felmerüljön önmagában a túlsúlyfokozással kapcsolatban az egyezményesértés kérdése, mekkora személyes terület vesz alapul. Azaz ez adna választ arra a kérdésre, hogy a szenvedés foka elegendő-e az egyezményesértés megállapításához. Majd úgy gondolom, ezt követően kellene megvizsgálnia az egyéb végrehajtási feltételeket, azaz azt, hogy az súlyosító körülmény, vagy éppen kompenzálja-e valamilyen körülmény a fogvatartottat a szűkös élettér miatt. Így például, ha a fogvatartottnak túlnyomó többségben csak aludnia kell a zárkában, akkor tulajdonképpen nem kell „elszenvednie” a szűkös élettérből adódó hátrányokat. Ebből adódóan, ilyen körülmények között álláspontom szerint az államot nem terheli felelősség az EJEE 3. cikkének megsértése miatt.

Table of Contents

I. The subject and the aim of the research	19
II. The structural build-up of the composition.....	21
III. The applied methods of the research.....	22
IV. Summary of the scientific results of the thesis.....	24
IV.1. Examination of the drafting of ICCPR, ECHR and UNCAT - Is 'cruel treatment' a special category?	24
IV.2. Definition and distinction of the phrases torture, inhuman, degrading treatment against prisoners	25
IV.2.1. Distinction of prohibited treatments	25
IV.2.2. Definition of prohibited treatments	27
IV.3. De lege ferenda suggestions	27
IV.3.1. Some remarks in connection with the Hungarian Prison Rule Order's regulations about the living space per prisoners in a multiple-occupancy cells	27
IV.3.2. Jurisprudence in Hungary	29
IV.3.3. Some remarks and de lege ferenda suggestion about the Hungarian regulation on the prisoners' body search.....	31
IV.4. Critical reflection about the case-law of ECHR	31

I. The subject and the aim of the research

The dissertation focuses on the analysis of *Article 3 of the European Convention on Human Rights* (hereinafter: ECHR, Convention) that prohibited torture, inhuman, degrading treatment. This Article has a significant role regarding the protection of human rights. The European Court of Human Rights (hereinafter: ECtHR, Court) more and more frequently makes decisions against the violations of human rights with regard to prisoners on the basis of prohibition of torture (Article 3). Human rights are playing increasingly important role. With regard to jurisprudence of the Court Article 3 is one of the most important provisions in the Convention. That is why I chose the examination of this Article.

Human dignity and also the prohibition of torture are *absolute rights*. In no circumstances will it ever be justifiable to torture someone.

Within the framework of the thesis, only the prohibition of torture, inhuman and degrading treatment against prisoners were examined, but the issue of inhuman and degrading punishment (such as real life imprisonment) were not analysed.

The subject of the dissertation is very important and actual. More and more organisations for the defence of human rights examine the conditions of detentions. *At international level*, the European Committee for the Prevention of Torture and Inhuman or Degrading Treatment or Punishment (hereinafter: CPT) organises visits to places of detention, in order to assess how persons deprived of their liberty are treated. After each visit, the CPT sends a detailed report to the State concerned. This report includes the CPT's findings, and its recommendations, comments and requests for information. *At national level*, there are regular visits by supervising prosecutors, and prison establishments are visited by staff of the Office of the Parliamentary Commissioner for Civil Rights and NGO representatives (members of the Hungarian Helsinki Committee in particular), and by staff of the National Preventive Mechanisms.

I agree with the opinion of *György Vókó* that the yardstick of the respectability of a constitutional state is how it treats its prisoners.

The aims of my research were to define the prohibited treatments and to take a stand on the question on which definition gave a more coherent jurisprudence in the ECtHR's

case-law. As in the jurisprudence at many cases it is difficult to define the definition of torture, inhuman and degrading treatment, it is important to examine the distinction between these treatments. It was necessary to find the importance of the fact that 'cruel treatment' compared to other international documents is not included in the Convention. My further aim was to explore which concrete treatments result the prohibition of Article 3 at international and national level. The impact of the ECtHR's case-law on the Hungarian legislation and jurisprudence was also analysed.

In the view of the foregoing observations the following questions were answered:

1. Is the 'cruel treatment' a special category? Has it any importance in the jurisprudence that this category is not included in the ECHR?

How can the prohibited treatments be defined? Regarding the jurisprudence which definition is appropriate recently?

The ECHR is a living instrument. How does this fact influence the definitions?

Is it necessary to distinguish between the treatments? If the answer is yes, why it is so important? How can the prohibited treatments be distinguished regarding the international documents, the jurisprudence and the science?

How significant are the intense of suffering or the pain caused for the prisoner and the purpose of the treatment during the distinction?

2. Which objective and subjective treatments can realize offence against Article 3 at international and national level?
3. Which treatments violated Article 3 in Hungarian cases negotiated before the ECtHR?
4. What obligations do authorities have under Article 3?
5. What critical reflections can be drawn up in relation to the case-law of the ECtHR?
6. Are the Hungarian regulations in accordance with recommendations of international documents? Does the case-law of the ECtHR (with special regard to the pilot-judgment) have an impact for the Hungarian jurisprudence and legislation?

7. What kind of the conditions of detention are in accordance with international standards? For example how much personal living space should be provided to detainees?

II. The structural build-up of the composition

The dissertation consists of 7 sections. After the preliminary remarks in Section I, the instruments that prohibit torture, inhuman, degrading treatment and punishment (Section II) were submitted. In this Section also the relevant decisions of the Constitutional Court were emphasised.

In Section III the drafting of the International Covenant on Civil and Political Rights (hereinafter: ICCPR), the ECHR and the United Nations Convention against Torture (hereinafter: UNCAT) were examined. Then the importance of the fact that the ECHR compared to other international documents does not include 'cruel treatment' was analysed.

In Section IV firstly the prohibited treatments were distinguished and defined. It was also examined whether there is any exception to the prohibition of torture or that is an absolute right. In Section V those treatments were determined that could be the subject of the dissertation.

In Section VI treatments against prisoners that violate Article 3 were submitted in detail. These treatments were classified in 3 groups. In the first group there are treatments with regard to the relation between prisoners and staff, and the control of relation between prisoners (maltreatment at horizontal and vertical level; fear of revenge of cellmates, unsubstantiated and humiliating body search). The next group is closely linked to the above mentioned group: the obligations of authorities under Article 3, and the fast and effective investigation. The conditions of inadequate detention were examined in the third group with special regard to prisons' overcrowding, problems with nutrition, problems with accommodation of disabled inmates, and problems with accommodation of juveniles in adults' prisons. First of all the international and national regulations were reviewed, and after that the jurisprudence of the ECtHR and the Hungarian courts were analysed in every group. The "general part" of the thesis is those

Sections that show the theoretical background, and the "special part" of the thesis is those Sections that deal with the jurisprudence.

In the last Section (Section VII) the scientific results of the thesis were summarized, and the questions taken in the introduction were answered.

III. The applied methods of the research

In every Section the theoretical background was compared to the jurisprudence.

In the thesis all relevant international and national regulations were reviewed with regard to the treatment of prisoners. In these Sections the *descriptive method* was dominant. The relevant international documents were very important to submit in the dissertation, because these can be guidelines for the Hungarian legislation and also for the jurisprudence. The theoretical background was based on critical-analytical method and some "*de lege ferenda solutions*" were suggested in connection with the Hungarian legislation.

The jurisprudence of ECHtR and Hungarian courts was submitted used the results of my empirical research. *137 cases* were analyzed from the case-law of the ECHtR. All Hungarian cases were submitted where the violation of prohibition of torture against prisoners by Hungarian authorities was determined by the Court. A summarize table was made in case of easy review of the cases.

I referred to the case-law of the Inter-American Court of Human Rights at some points. On the one hand there is an interaction of the European and the Inter-American Court of Human Rights. On the other hand the phrase of torture was defined also by the Inter-American Convention on Human Rights. In my opinion it is reasonable to compare the jurisprudence of the two areas in some parts.

At some segments of the thesis I referred to reports of the bodies of United Nations, and to the case-law of the UN Committee of Human Rights, and to reports of Special Rapporteur on torture and other cruel, inhuman and degrading treatment. The Special Rapporteur has the right to undertake fact-finding country visits; and submit annual reports on activities, the mandate and the methods of work to the Human Rights Council and the General Assembly.

At national level I focused on the situation in the country. The dissertation tried to address the subject matter through a problem-oriented structural and analytical system. I tried to concentrate on cases which adequately demonstrate the main problems. However it was important to do an empirical research at the Szeged Regional Department of the General Prosecutor's Office. The territorial capacity of the Office is the following:

- Állampuszta National Prison
- Bács-Kiskun County Remand Prison
- Békés County Remand Prison
- Kalocsa Strict and Medium Regime Prison
- Szeged Strict and Medium Regime Prison

The reason why I did an empirical research at the Prosecutor's Office is that very few cases got to national courts or ECtHR in connection with violence against inmates. During the research, a five-year interval and 100 cases were examined and 30 cases were built in the thesis. These cases were delineated anonymously for reasons of data protection.

Legal cases selected from the repository of anonymous judicial decisions were also analysed, and the relevant CPT reports of Hungary, the reports of the Office of the Parliamentary Commissioner for Civil Rights and NGO representatives (members of the Hungarian Helsinki Committee in particular), and of the National Preventive Mechanisms were explored and built in the dissertation.

In view of the above the dissertation was primarily based on *grammatical, logical, critical-analytical and comparative methods*.

As far as the bibliography is concerned English monographies, national and international articles and commentaries were used. I would like to emphasize that the subject of this dissertation occurs rarely in domestic bibliography.

IV. Summary of the scientific results of the thesis

IV.1. Examination of the drafting of ICCPR, ECHR and UNCAT - Is 'cruel treatment' a special category?

It was determined in the thesis that ICCPR contained the word '*cruel*' next to inhuman and degrading attributes. However the ECHR does not include this phrase. The XXth Act of 1949, the previous Constitution also contained the word 'cruel', but the present Constitution has no longer contained it. So it was reasonable to examine what process resulted the drafting of the above mentioned documents, and whether it had any importance in the jurisprudence the ECHR not to include the category of cruel treatment.

My conclusion is that compared to other international documents that prohibit torture only ECHR omits the word 'cruel'. However, it does not have any significance in practice.

In the Northern Ireland case (Ireland v. the United Kingdom) the ECHR emphasized that the word torture implied suffering of particular intensity and cruelty, and it "deliberated inhuman treatment causing very serious and cruel suffering". So in the Court's view torture involves cruel treatment.¹³ This is supported by the fact that the Court uses "cruel" terminology in cases where a State is determined to violate the prohibition of torture.¹⁴ In my opinion due to the fact that torture is an inhuman treatment, the inhuman treatment also involves cruel treatment.

According to *Barry Klayman* "distinction have been asserted as between 'torture' and 'cruel or inhuman treatment' and as between 'cruel or inhuman treatment' and 'degrading treatment' but none has been asserted, either by way of formal definition or in case law, as between 'cruel treatment' and 'inhuman treatment'." So the difference has a little significance.¹⁵

¹³ See: GROVER, Sonja C.: *The European Court of Human Right sas a Pathway to Impunity for International Crimes*. Springer Science & Business Media, 2010. 54. p.

¹⁴ See *Aksoy v. Turkey* § 64., *Aydin v. Turkey* § 86. SCHABAS, William A.: *The European Convention on Human Rights. A Commentary*. Oxford University Press, United Kingdom, 2015. 180. p.

¹⁵ KLAYMAN, Barry M.: *The definition of torture in international law*. 51 (1978) Temple Law Quarterly 449. See: RODLEY, Nigel Simon – POLLARD, Matt: *The treatment of prisoners under international law*. Oxford University Press, New York, 2009. 82. p.

I also drew attention that the official translation of UNCAT did not include the following sentence of Article 1 of the Convention: "It does not include pain or suffering arising only from, inherent in or incidental to lawful sanctions."¹⁶

It is also important to mention that in my point of view the official Hungarian translation of the UNCAT is *incorrect*. The definition of torture is called "open statutory definition" because it does not determine the perpetrator's conduct precisely, but by referring to the result of the offence. The result of the offence is severe pain or suffering, whether physical or mental. However in the official translation of UNCAT the result of the offence is the purpose of the offence. On that basis two purposes have to be realized: on the one hand, cause of severe pain or suffering, and on the other hand, obtaining information or a confession, punishing, or intimidating or coercing for any reason based on discrimination of any kind. In the original legal document the severe suffer or pain are not purposes but results.

IV.2. Definition and distinction of the phrases torture, inhuman, degrading treatment against prisoners

IV.2.1. Distinction of prohibited treatments

The prohibited treatments were distinguished *on three levels* in the thesis: on the level of international documents, jurisprudence and science.

Regarding my conclusion the definition of torture in international humanitarian and criminal law is not the same. *In international criminal documents* there is no reference to any element of purpose,¹⁷ nor is there any mention of the perpetrator's status as a public official (however it is mentioned explicitly). Moreover torture is said an aggravated and deliberated form of already prohibited (albeit undefined) cruel, inhuman or degrading treatment or punishment by the UN Declaration of Torture.¹⁸ It can be therefore concluded that only torture does not have negligent form. A table was made in

¹⁶ See: HARASZTI Margit Katalin: *A kínzás és az embertelen vagy megalázó bánásmód és büntetések tilalma az ENSZ és az Európa Tanács legfontosabb dokumentumaiban, valamint az állampolgári jogok országgyűlési biztosának tevékenységében*. Acta Humana 2008/3, 50. p.

¹⁷ The Elements of Crimes concerning the war crime of torture under the ICC Statute in respect of international armed conflict (article 8(2)(a)(ii).1) and of noninternational armed conflict (article 8(2)(c)(i).4) also contains reference to a purposive element. See: RODLEY, Nigel Simon: *The definition(s) of torture in international law*. Current Legal Problems 2002/55. 17. p.

¹⁸ RODLEY, Nigel Simon: *The definition(s) of torture in international law*. Current Legal Problems 2002/55. 3-4. p.

the dissertation for summarizing the similarity and the difference between the definitions in international documents.

There are different views *in the jurisprudence*. *The first approach* arose from European jurisprudence (the 1969 Greek case and the 1978 Northern Ireland case). The European Committee for Human Rights and the Court "constructed a *vertical scale* with inhuman treatment requiring a threshold of severe suffering, and torture requiring some aggravated degree of effectively '*severe-plus*' pain or suffering yet more intense than that. *The second approach* draws on modern jurisprudence and the UN Convention. It retains the concept of differing thresholds of relative severity as between 'torture' and 'cruel or inhuman treatment', but applies the UN Convention threshold simple 'severe pain and suffering' to the definition of torture, and considers that the intensity of pain and suffering necessary to constitute 'cruel or inhuman treatment' must therefore be something substantially less than 'severe' (*severe-minus approach*). *The third approach* therefore emphasises purpose, rather than relative intensity of suffering, as the single distinguishing factor between 'torture' and 'cruel or inhuman treatment' (*purpose only approach*)." ¹⁹ According to Nowak, "*the powerlessness of the victim*" has also a significant role in distinguishing.

¹⁹ RODLEY – POLLARD: Ibid 99, p. Rodley and Pollard made up the following terminology: „severe-plus”, „severe-minus”, „purpose only”

IV.2.2. Definition of prohibited treatments

Regarding the definition of prohibited treatments the following conclusion was made. In my opinion concerning the fact that the ECHR is a living instrument, 'severe pain and suffering' are enough to perpetrate so as to realize 'torture'. Hence the definition of torture of UNCAT is suitable for using it in practice. Due to the fact that 'torture' is a more serious form of violation of human rights than inhuman treatment, I think the word 'severe' would be necessary to be abandoned from the definition of inhuman treatment (that the ECHtR worked out in the Northern Ireland case). The following definition would be appropriate: inhuman treatment covers at least such treatments that cause suffering, whether mental or physical.

IV.3. De lege ferenda suggestions

Three 'de lege ferenda' solutions were suggested in the dissertation. On the one hand suggestions were taken in connection with the regulations of the Hungarian Prison Rule Order about the living space per prisoners in a multiple-occupancy cell. On the other hand I expressed my views about the national jurisprudence on overcrowded prisons. Lastly suggestion was taken about the regulation of body search.

IV.3.1. Some remarks in connection with the Hungarian Prison Rule Order's regulations about the living space per prisoners in a multiple-occupancy cells

By the proposal of the Minister of Justice the following regulation will replace Art. 121 par. 1-2 in the Prison Rule Order:

- “(1) Six cubic metres airspace and four square metres living space per prisoner should be afforded in a multiple-occupancy cell.
- (2) The determination of living space per prisoner should exclude the sanitary facilities.”

In my opinion regulations of the Hungarian Prison Rule Order are not in accordance with recommendations of CPT and the jurisprudence of ECHtR. Agreeing with the viewpoint of the Minister of Justice, I think the following modification needs to be taken. In the future the phrase '*personal living space*' should be used instead of '*space for moving*' in the Prison Rule Order. Living space is a place that should not be shared

with the other prisoners so it may include the bed or the prisoner's own wardrobe. Personal space includes the bed also according to the recommendation of International Committee of the Red Cross.²⁰ By the standard determined in '*Ananyev-case*'²¹ the conditions are the following "a) each detainee must have an individual sleeping place in the cell; b) each detainee must have at his or her disposal at least three square metres of floor space (I think it is the living space); c) the overall surface of the cell must be such as to allow the detainees to move freely between the furniture items (I think it is the space for moving)." However, it was not mentioned that the furniture should be understand above the three square metres. According to the grammatical method if the size of furniture is deducted from the living space, the size of moving space is got (as it is followed by the Hungarian legislation). With regard to grammatical method the space for moving is the place where the detainee can move freely between the furniture items. However, CPT and the Court put the emphasis on the living space per prisoner instead of space for moving. I would like to remark that neither the CPT nor the Court examine the size of the airspace. So my *de lege ferenda suggestion* is that the size of the airspace can be abandoned from the Hungarian legislation.

In consideration of all above, so as the Hungarian legislation to be in correspondence of international recommendations, my *de lege ferenda suggestion* – agreeing with the viewpoint of the Minister of Justice – on the one hand is to use living space instead of the phrase of space for moving. On the other hand the size of the living space *should be maximized in four square metres* (neither the CPT nor the Court make a difference between the living space of women and men and that of adults and juveniles) and the size of the airspace can be abandoned from the Hungarian legislation: *Four square metres living space per prisoner should be afforded in a multiple-occupancy cell.*

The CPT emphasized that the minimum standard of living space should exclude the sanitary facilities within a cell where more prisoners should live. Therefore I agree with the following modification in the Hungarian Prison Rule Order [§ 121 (2)]: *The determination of living space per prisoner should exclude the sanitary facilities.*

²⁰ INTERNATIONAL COMMITTEE OF THE RED CROSS (ICRC): *Water, Sanitation, Hygiene and Habitat in Prisons. Supplementary Guidance*. 2012. 33. p.

²¹ *Ananyev and Others v. Russia*. Application nos: 42525/07, 60800/08, judgment of 10 March 2012 § 148.

I suggest the same modifications in connection with the regulations of pre-trial detainees.

IV.3.2. Jurisprudence in Hungary

In a leading case (*BDT2011.2404*) the national court and the Court of Appeal decided that the defendant was not liable for the alleged illegal conduct, since the latter had occurred for objective reasons, and the defendant had no discretionary power to decide on the admission of new inmates. Hence although the penal institution violates the regulation, claim for damages must not vindicated because in the lack of imputation.

The prison also has to pay attention the regulation on separation of prisoners. Regarding the previous rule the court decided in the 27.P.20.455/2010/28. judgment as if the penal institution cannot guarantee the space for moving and the airspace laid down in the Prison Rule Order, it can only occur for objective reasons. In this case the penal institution is not liable.

The same conclusion was reached in the case *BDT2013.2969*. Since the State is liable to ensure the acceptable conditions for the prisoners in the penal institution, it cannot hold against the penal institution if it needs to violate the regulation on the accommodation of prisoners (as prescribed by Decree no. 6/1996. (VII.12.)).

However in the *Pfv.IV.21.344/2015/6* judgment of the Supreme Court of Justice (Kúria) stated this practice incorrect.

According to the judgement of the Kúria those decisions that regarding the defendant not to be in a position to refuse new admissions concluded that the defendant's culpability was absent are clearly incorrect. As regard to the consistent practice of the Supreme Court and the Kúria as the detainees are in legal relationship only with prisons (as incorporated organizations), the State cannot be enforceable. In this case only the penal institutions can be enforceable. A violation of personality rights is an objective question and it is independent of the respondent's culpability. So only prisons are liable for fulfilling their legal obligations, and the scarce financial resource is not a reason for rescue. Thus, in reference to the above mentioned it does not eliminate the claim.

It was confirmed also in the judgment *Pfv.IV.21.654/2015/11* by the Kúria. The court explained that the 1st paragraph of the new Prison Rule Order determines the tasks of

the penal institution. If the penal institution does not fulfil its obligations under the Prison Rule Order, it realizes a culpable conduct. The obligation of the defendant is to fulfil the legal instructions and to guarantee adequate accommodation for the prisoners. Therefore the defendant is responsible for the claimant's grievance. It therefore follows that in the view of Kúria the culpability can be stated, despite the fact that prisons have the obligation of admission.

Further I would like to emphasize that in the case *Varga and Others v. Hungary* it was concluded by ECtHR that Hungary violated Article 13, because "a civil claim for damages for violation of personality rights incurred in connection with inhuman or degrading conditions of detention does not satisfy the criteria of an effective remedy that offers both a reasonable prospect of success and adequate redress." In this case the Court considered that "a single case cited by the Government does not suffice to show the existence of settled domestic practice that would prove the effectiveness of the remedy, in particular since the decision in that case was issued by a first-instance court which did not follow the Kúria's settled case-law. Indeed, in a number of cases, the domestic courts dismissed the claimants' actions and refused compensation." ²²

In my point of view on the one hand on national level a procedure would be necessary for ensuring a consistent and uniform jurisprudence. On the other hand on national level it is inevitable to make the process of handling the damages caused by the overcrowded prisons more effective.

I would like to emphasize that the Hungarian Government introduced a *new individual remedy* in the bill T/12179. Prisoners could get the possibility for applying for a pecuniary compensation (1200-1600 HUF per diem, for each day of detention served in conditions non-compliant with Article 3 of the Convention). This new procedure was showed in the thesis.

²² *Varga and others v. Hungary.* Application nos: 14097/12, 45135/12, 73712/12, 34001/13, 44055/13, 64586/13, judgment of 10 March 2015 § 51-59.

IV.3.3. De lege ferenda suggestion about the Hungarian regulation on the prisoners' body search

An amendment of the national regulation of prisoners' body search is necessary. The Penal Execution Code should include this amendment in order the Hungarian legislation to be in accordance with the international recommendations, and to provide a sufficient guarantee to avoid degrading treatment.

De lege ferenda solution is the following [an amendment of Section 151 (1) in Penal Execution Code]:

Doctors should be involved in the procedures only if there is an objective medical reason requiring his/her involvement. Any search that requires an inmate to undress should be conducted only by the custodial staff of the same gender.

IV.4. Critical reflection about the case-law of ECHR

First of all I would like to stress that *in not every particular case does the ECtHR determine the specific type of the prohibited treatment violated by the State*. In my opinion in order to realize a more comprehensive jurisprudence, the Court should take a stand on this issue at all occasion regarding the very important fact that the extent of the non-pecuniary damages may depends on this conclusion. In the thesis this gap was tried to close up in the examined cases.

It should be noted as the second inconsistent practice that *the procedural violation of Article 3 of the ECHR is not individually examined in each case by the Court*. And also Article 13 that contains the right to effective remedy was not examined, although it was requested by the complainant. This may not be an appropriate practice given the fact that the two articles have the same significant impact on each other, but do not have the same content.

Finally the following observations must be highlighted in connection with the issue of overcrowding. In the leading-case about overcrowding (*Ananyev and others v. Russia*) a relevant standard was defined by the Court so as later to be able to decide whether the

lack of the personal living space violates Article 3 of ECHR. Regarding this standard, three square metres were accepted as enough living space per prisoner in a cell occupied by more persons by the ECtHR. Personal space per detainee under three square meters was determined as an extreme overcrowding. As regards the point of view of the Court this fact may in itself in certain situations be considered to be so severe as to justify a finding of a violation of Article 3. However it should be noted that the Court refers to the four-square-meter-recommendation of CPT at many occasions, for example in the Ananyev-case. It should be stressed that the Court pointed out more times – before and after the Ananyev-case – on the fact that "it has always refrained from determining, once and for all, how many square metres should be allocated to a detainee in terms of the Convention as it depended on a number of relevant factors."

It is also concluded that the Court is inconsistent with regard to the size of the personal living space. If it was between three and four square metres in some cases the Court has considered that "already lack of personal space below four square metres is a factor sufficient to justify finding of a violation of Article 3. But there is a number of cases where in its analysis the Court did not tend to find a direct violation of Article 3 but rather examined the cumulative effects of detention".²³

The legal practice in connection with the issue of personal living space should be harmonized by the ECtHR. It should take a position on the punctual size of personal living space so as to be in accordance with the Convention. If this personal living space is not guaranteed, it would give an answer to the question whether the degree of suffering is sufficient for establishing the violation of the Convention. And only after this should the Court examine the other conditions of detention. Namely the fact whether other factors further aggravates the circumstances, or even these factors are compensate the detainees. For example, if the prisoner has a lot of possibility of the freedom of movement, he or she does not have to "suffer" disadvantages due to the lack of personal living space. As a result, under these circumstances, the state should not be liable for the violation of Article 3 of the ECHR.

²³ EUROPEAN COMMITTEE ON CRIME PROBLEMS: *White paper on Prison Overcrowding*. Strasbourg, 2015. 23. p.

Az értekezés témakörében megjelent publikációk jegyzéke – List of the Author's Publications in the Subject Matter of the Thesis

2014.

A mentálisan beteg fogvatartottakkal mint speciális fogvatartotti kategóriával szemben megvalósuló embertelen, megalázó bánásmód. I. rész. Nemzetközi és hazai instrumentumok. Magyar Rendészet, 2014/6, 27-42. p.

A túlszűfolttság és a fogva tartási körülmények mint embertelen, megalázó bánásmódok az Emberi Jogok Európai Bírósága gyakorlatának tükrében. Tavaszi Szél 2014 Konferenciakötet. Doktoranduszok Országos Szövetsége, 2014. 104-111. p.

2015.

A fiatalok elhelyezési problémái Törökországban. Börtönügyi Szemle 2015/1, 95-100. p.

A fogvatartottakkal szemben megvalósuló kínzás, valamint az embertelen vagy megalázó bánásmód, illetve büntetés fogalmainak elhatárolása. Acta Humana 2015/5, 7-20. p.

A mentálisan beteg fogvatartottakkal mint speciális fogvatartotti kategóriával szemben megvalósuló embertelen, megalázó bánásmód. II. rész. Az Emberi Jogok Európai Bíróságának esetjoga. Magyar Rendészet, 2015/1, 113-124. p.

Varga és mások kontra Magyarország – az EJEB döntése.
<http://jogaszvilag.hu/rovatok/vilagjogasz/varga-es-masok-kontra-magyarorszag-az-ejeb-dontese>

2016.

„A szenvedés piramisa” – avagy az Emberi Jogok Európai Egyezményének 3. cikke által tilalmazott bánásmódok elhatárolása, illetve definiálása. In: Gál Andor – Karsai Krisztina (szerk.): Ad volerem: Ünnepi tanulmányok Vida Mihály 80. születésnapjára. 167-182. p.

Az Emberi Jogok Európai Bíróságának a túlsúlyfolttsággal kapcsolatos esetjoga.
Börtönügyi Szemle 2016/1, 92-99. p.

